

novе knjige

DR STEVAN PETROVIĆ: »DROGA ILI LJUDSKO PONAŠANJE«

Dečje novine — Gornji Milanovac i BIGZ, Beograd, 1983.

Piše: Jelena Stakić

Upravo se pojavila knjiga »Droga i ljudsko ponašanje« beogradskog psihijatra dr Stevana Petrovića, koju su izdali beogradski BIGZ i gornjomilanovačka kuća »Dečje novine«.

U vreme kad se uviđa da je narkomanija mladih istinski i sve veći problem i u našoj sredini, u vreme kad se o upotrebi i zloupotrebi droge piše na način koji je, i kad nije zlonameran, pretežno senzacionalistički i po pravilu jednostran, knjiga kao što je ova dr Stevana Petrovića preko je potrebna.

Ona stiže u pravi čas da nas obavesti, pouči, opomene, ali ne i da zastraši niti da na olak način zadovolji nezdravu radoznalost.

Obaveštenja stižu iz prve ruke: dr Petrović se kao lekar niz godina praktično bavi narkomanijom mladih. Problem mu je dakle, poznat i s istorijsko-društvene strane, i s psihološke, i s medicinske i, nimalo nevažno, sa strane samih narkomana. Sa svih tih strana problem je osvetljen i u njegovoj knjizi »Droga i ljudsko ponašanje«.

To je delo višestruke namene, bogatog sadržaja, demistifikatorsko i po duhu nemoralističko. Ovi aspekti knjige međusobno su neodvojivi, a govorićemo o svakom posebno samo zato da bismo bolje istakli to što nam knjiga donosi.

Prvo o sadržaju. O istorijatu uzimanja droge dr Petrović saopštava onoliko koliko je potrebno da shvatimo da uživanje droge nije nešto novo; drogu su uzimali gotovo svi narodi sveta, verovatno još u praistorijska vremena, iz pobuda koje se čine veoma različitim od pobuda današnjih uživalaca droge; no kad pročitaмо knjigu, videćemo da su ponekad u pitanju samo terminološke razlike, moderno obojeni nazivi za neke pradrevne potrebe. Od niza zanimljivih podataka izdvajamo primedbe o opijumskim ratovima vođenim u prošlom veku, kad je Kina pokušavala da se odupre nasilnom uvozu opijuma od strane Velike Britanije. »Opijumski ratovi primer su podmukle politike masovnog korišćenja droge za postepeno pokoravanje jednog naroda s drastičnim posledicama po mentalno zdravlje ugrožene nacije i njeno potomstvo« — piše dr Petrović i bez izrične osude ili zastrašivanja daje nam da sami naslutimo moć masovnog korišćenja droge.

U našem veku, masovno eksperimentisanje s drogom — koje je počelo 1960. s pokretom harvardskog psihologa Timotija Lirija — dovelo je, smatra dr Petrović, do evolucije različitih životnih stilova, ali i do duhovnog propadanja više miliona mladih širom sveta.

U taj svet spadamo i mi. Izlažući ukratko istorijat narkomanije u našoj zemlji, dr Petrović već na samom početku zauzima stav: »Narkomanija kao bolest u savremenom društvu nije više nesrećan individualan slučaj, već socijalno-patološka pojava i svojevrsni vid otuđenja mladog čoveka iz društvene zajednice u kojoj nije uspeo da nađe 'svoje mesto pod suncem'«.

Iako naslovi daljih odeljaka i poglavlja zvuče čisto medicinski, tehnički tako reći — ovaj stav se provlači kroz celokupno izlaganje, dakle i kad se govori o dijagnostičkim kriterijima narkomanije, vrstama droge i tipovima zavisnosti, ličnim obeležjima narkomana, efektima pojedinih droga, hipi-stilu života, terapiji i psihoterapiji narkomanije, drogama i stvaralaštvu.

Kome je namenjena knjiga ovako bogatog, razuđenog, raznovrsnog sadržaja? »Ovu knjigu treba shvatiti kao specifičan oblik prevencije i meru za upoznavanje šire društvene zajednice s problemom narkomanije« piše autor. Verujemo da će knjiga uspešno poslužiti kao takva »mera«. Verujemo u to zato što je napisana svim razumljivim jezikom. Lako će je razumeti oni koje droga najneposrednije ugrožava — adolescenti; lako će je razumeti i njihovi roditelji, i vaspitači. Bogato autorovo stručno iskustvo, premda u ovoj knjizi dato u nešto pojednostavljenom vidu, može biti i od velike pomoći mladim lekarima, psiholozima i socijalnim radnicima koji s narkomanijom treba da se hvataju ukoštac.

Verujemo da će većina onih kojima je knjiga namenjena zaista i da je prihvate, zato što ona, između ostalog, približava aktere u drami narkomanije jedne drugima. Pri tome, i to smatramo veoma važnim, autor ne moralizuje, nikom ne deli lekcije i packe. On roditeljima približava probleme, potrebe i strahove adolescenata, medicinskim radnicima — njihove vlastite otpore da se, usled početnih neuspeha, praktično bave narkomanijom, uživajući droge — nedoumice pred kojima se, kad su oni u pitanju, nalazi uža i šira društvena sredina.

Znamo da društvo odbacuje narkomana — i to znatno otežava lečenje. Kroz celu knjigu dr Petrović oseća se njegovo nastojanje da razbije sadašnji stav društva prema drogi, stav za koji on tvrdi da je zasnovan na »predrasudama, strahu, tradiciji i moći, a ne na naučnim i logički opravdanim razlozima«. Put kojim je dr Petrović krenuo u razbijanju tog stava možemo najkraće označiti kao demistifikaciju. U knjizi »Droga i ljudsko ponašanje« sve je do kraja izrečeno, iskreno i neuvijeno. Autor nije prečutao zadovoljenja do kojih droga, pogotovu u početku, može da dovede, nije odbacio mogućnost da ona oslobađa kreativni potencijal, ili da zrelim ličnostima omogućuje sticanje nekih uvida do kojih inače ne bi došlo, nije zaobišao načine na koje se uživa; o teškoćama odvikavanja, lečenja i rehabilitacije on govori otvoreno — ali sa stanovišta čoveka koji shvata narkomana i želi da mu pomogne, nikako sa stanovišta moralnog sudije ili lično nedodirljivog specijaliste.

I posle knjige »Droga i ljudsko ponašanje« mnogo štošta u vezi s narkomanijom ostaje nedorečeno i neobjašnjeno. Kako sam autor kaže, »još uvek ostaje nedovoljno poznato zašto se na takve pokušaje (uzimanje droge) odlučuje samo određen broj ljudi... Činjenica da kod svakog čoveka postoji arhajski usađena želja za povremenim putovnjima u neke druge realnosti, očigledno je nedovoljna da objasni zašto je moderna narkomanija toliko masovna upravo među adolescentima, ali istovremeno i zašto svi adolescenti ne uzimaju drogu za rešavanje svojih problema...«

To su pitanja na koja se odgovori još traže. Ali — na mnoga pitanja u vezi s uzimanjem droge odgovori postoje i dr Stevan Petrović ih je u ovoj knjizi dao. Čitalac koji ovu knjigu pročita isto onako dobronamerno kao što je ona napisana, imaće znatno više elemenata nego ranije da se svesno i odgovorno odluči hoće li, uprkos svemu, uzimati drogu, prestati da je uzima, boriti se protiv nje, ili je samo osuđivati. Naše je mišljenje da potpuna informacije može samo da doprinese borbi protiv problema narkomanije.

RANKO IGRIC: »STRAHOSLOV«

»Zrinski«, Čakovec 1982.

Piše: Vojislav Sekelj

Korijen straha je u nekom mogućem saznanju (ovdje u pjesničkom) stanja vlastite duše. Duše okružene znanjem o nečemu; znanje koje pogađa mit a ne logos, postojanje a ne istinitost postojanja. I dok izvjesnost natapa dušu, tijelo drhturi nad željom da se unutarjni strah iskaže, uobličiti, kako bi se dijagnosticirala tjeskoba odnosa tijela i duše. Strah od poznatog u Igrićevoj poeziji je geneza ka motivima koje jezički treba nadvladati i pri tome dvostruko uobličiti. Ostvariti to stanje duše prvo kao zasebnu pjesmu i u kompozicijskom sklopu knjige oživotvoriti kao logički odnos razvoja straha ka pjesmi i kroz pjesmu. U knjizi nalazimo šest organski povezanih cjelina, koje u okviru totaliteta fobije problematiziraju odnos potrebe da se piše i pisanja samog, odnosno već napisanog.

Prvi krug ciklusa naslovljen »Uvodna pjesma« sadrži jednu pjesmu, kao kontrapunkt ciklusu pjesama određenih samo naslovom i vizualno ostvarenih bjelinom, kao prazninom koja guta strah od straha, sa simptomatičnim naslovom »Novi život«, i pjesme »graphophobia.« U uvodnoj pjesmi nalazimo strah od straha:

»Bojim se straha
strah me jer se bojim
obično bez pravog realnog razloga.«

Izvjesnost lišena realnog, ali ne i nužnog razloga, izjednačava kroz fobiju sve ljude, čineći ih jednakim. Jednakim pred strahom. Ranko Igrić, polazeći od jednakosti, nastoji da jezički razbije jezgro te ne-realne osnove, koja sve svodi na nemoć da se do kraja iskažemo, pa tu »jednakost« »dijagnosticira« kroz tjeskobu jezika da se pred zbiljom ostvari.

Drugi ciklus, naslovljen »Simptomi«, čini pomak ka jezgri bolesti, koju određujemo kao bolest od straha pred pisanjem — disanjem. U pjesmi »Centralni simptom« unutrašnja tenzija duha, kada eruptivnost već prođe, a misao je još i dalje živa, nastoji akt pisanja sterilizirati, lišiti život momenta kreativnosti. Jer, strah od napisanog manja je od straha istog a kazanog:

»grak poovog gavrana«
nije u napisanom: nikad više, već u kazanom — nikad više!
Sledeći ciklus »Sindromi« deskribira fobije, gdje se u pjesmama doslovnim značenjem pogađa neurotičnost egzistencije i napetost življenja svakodnevice kao brige koja nas ima. Napetost od poznatog, a još ne saznanog.

Krug pjesama »Stezulja« je sa pežorativnom konotacijom da se sadržaj fobija kanonizira, formulira, da se sindrom sapne krug oficijelnosti stihova, a i priprema za novi ciklusni krug.

Cio »novi život« je zadan strahom i bjelinom od straha i bjeline. Novi život i »graphophobia.« Strah od pisanja ili nemoć stihova iz pjesme »Claustrophobia«

»NEK ME ZGODI PJESMA!«
da se zgoditak izvan bjeline istinski zbude. Ta bjelina vapi za novom snagom, za drugojačijom podrškom naliv-pera. Miris tinte uznosi i oslobađa, i strah, zadobivši okus olova, nosi i sebi težinu slova, koju Igrić u završnom ciklusu ispisuje.

»drhtao sam
čitajući pjesme
odsada ću pisati
tako
da drugi drhte«

Drhtati na početku od straha, streptiti na kraju od pisanja, pisati o strahu iz nerealnog zahtjeva da bi drugi drhtali, prenebrevajući činjenicu da su ti drugi isti oni mi, zbog kojega i jeste ono je spremno na promjenu, na lukavstvo; i tako, strah u ravni pisanja ostaje riječ spremna da zastraši onog tko je na strah spreman. Čitati, da, ali i ali... sva ta izvjesnost dok čitamo upućuje da je mogući smisao pisanja, pa i čitanja, u aktu izlaženja iz vlastitih fobija pred strahovitim izazovom vremena, koje poput bjeline neispisana papira — opominje i preti. Strah nas je dok se bojimo, i bojimo se dok nas